

Inleiding:

mythe, geloof, vertrouwen en

RIPLEY'S BELIEVE IT OR NOT!

Als jongetje geloofde ik alles wat me werd verteld, ieder woord dat ik las en elke impuls die mijn op volle toeren draaiende voorstellingsvermogen me ingaf. Dat bezorgde me talloze slapeloze nachten, maar vulde tevens de wereld om me heen met kleuren en vormen die ik voor geen goud had willen ruilen voor een leven vol zorgeloze nachtrust. Zelfs toen besepte ik namelijk al dat er mensen bestonden – eerlijk gezegd veel te veel – wier zintuigen op dat gebied of afgestompt waren of volledig verdwenen en die in een geestelijke toestand verkeerden die te vergelijken is met kleurenblindheid. Ik heb altijd met ze te doen gehad, maar heb er nooit bij stilgestaan (zeker toen niet) dat veel van die fantasieloze figuren medelijden met me hadden dan wel me bespotten, niet alleen omdat ik leed aan allerlei redeloze angsten, maar vooral omdat ik in bijna alles onvoorwaardelijk en vol overtuiging geloofde. ‘Dat joch,’ zullen de meesten gedacht hebben (mijn moeder voorop), ‘gelooft waarschijnlijk ook dat je koelkasten op de Noordpool kunt verkopen en als hij later groot is, gelooft hij het nog.’

Daar zat wel wat in en heel eerlijk gezegd geldt het nog steeds. Mijn vrouw kan niet vaak genoeg aan iedereen vertellen hoe haar echtgenoot op de argeloze leeftijd van eenentwintig jaar bij de presidentiële verkiezingen zijn eerste wettige stem uitbracht op Richard Nixon. ‘Nixon beweerde dat hij een strategie had om ons

uit Vietnam weg te krijgen,' zei ze, meestal met een twinkeling in haar ogen, 'en Steve geloófde hem!'

Dat klopt; Steve geloofde hem. En Steve geloofde wel meer gedurende de vaak buitenissige vijfenveertig jaren van zijn leven. Om een voorbeeld te noemen: ik was het laatste kind in onze buurt, dat geloofde dat al die kerstmannen op de hoeken van de straten betekende dat de echte Kerstman helemaal niet bestond. En ik kan, tussen haakjes, nog steeds geen logica ontdekken in die stelling; dan kun je net zo goed zeggen dat een miljoen discipelen bewijzen dat er geen leider is. Ook heb ik nimmer getwijfeld aan de bewering van mijn oom Oren, dat je met een tentharing iemands schaduw los kon scheuren (maar dat moest dan wel om precies twaalf uur 's middags gebeuren) noch aan die van zijn vrouw, die zei dat iedere keer dat je rilde een gans over de plek liep waar je later begraven zou worden. Dat zou in mijn geval betekenen dat ik voorbestemd ben onder de grond achter de schuur van mijn tante Rhody in Goose Wallow, Wyoming, terecht te komen.

Bij ons op de speelplaats slikte ik ook alles, van kleine leugentjes tot gigantische hersenspinsels. Een van mijn vriendjes vertelde me vol overtuiging dat als je een stuiver op de rails legde, de trein zou ontsporen. Een ander jongetje zei dat als je een stuiver op de rails legde, dat die dan compleet geplet zou worden (dat waren zijn exacte woorden: compleet geplet) en dat je dan een doorzichtige munt zo groot als een dollar over zou houden, die je alle kanten op kon buigen. Persoonlijk geloofde ik beide verhalen: dat stuivers die je op de rails legde compleet geplet werden voordat de trein ontspoorde.

Andere fascinerende speelplaatsverhalen die gedurende mijn jaren op de Center School in Stratford, Connecticut, en op de Durham Elementary School in Durham, Maine, mijn volle aandacht hadden, gingen over een verscheidenheid aan onderwerpen als golfballen (er zat een giftige, bijtende vloeistof in), miskramen (waarbij soms kinderen werden geboren die eruit-zagen als misvormde gedochten en gedood moesten worden

door verpleegsters die aangeduid werden met de onheilspellende benaming ‘de speciale zusters’), zwarte katten (als je die op je weg tegenkwam, moest je meteen het gebaar van het boze oog naar ze maken, anders zou je voor het einde van de dag absoluut zeker sterven) en scheuren in het trottoir. Ik hoef natuurlijk niet uit te leggen wat die laatste aan mogelijk gevaar inhouden voor de ruggengraat van volstrekt argeloze moeders.

Mijn belangrijkste bron van prachtige en verbazingwekkende feiten in die tijd waren de gebundelde afleveringen van *Ripley's believe it or not!* die werden uitgegeven door Pocket Books. Daarin ontdekte ik dat je een geweldige bom kon maken door het cel-luloid van de achterkant van speelkaarten te krabben en in een buis te proppen; dat je een gat in je eigen schedel kon boren, waar je dan een kaars in moest steken, zodat je een soort menselijk nachtluchtje werd (waarom iemand iets dergelijks zou willen doen, was een vraag die pas veel later bij me opkwam); dat er echte reuzen bestonden (één man was zelfs meer dan drieënhalve meter lang), echte elfen (vrouwen van nog geen dertig centimeter) en echte MONSTERS DIE TE GRUWELIJK WAREN OM TE BESCHRIJVEN... hoewel ze in *Ripley's* bloemrijk en tot in detail beschreven werden, meestal samen met een foto (nooit, al word ik honderd, zal ik de foto vergeten van die vent die een kaars midden in zijn kaalgeschoren schedel had gestoken).

Die serie pockets was – althans voor mij – de mooiste kermisshow ter wereld; ik kon er een in mijn kontzak meedragen en er op regenachtige zondagmiddagen, als er niet gehonkbald werd en niemand meer zin had in een spelletje Monopolie, opgerold op de bank in lezen. Bestonden al die bizarre rariteiten en menselijke monsters van Ripley echt? Dat lijkt me in dit verband nauwelijks relevant. Voor mij bestonden ze wel degelijk en dat is waarschijnlijk het belangrijkste: van mijn zesde tot mijn elfde, cruciale jaren, waarin de menselijke verbeelding grotendeels wordt gevormd, geloofde ik heilig in ze. Ik geloofde er evenzeer in als in het feit dat je een trein kon laten ontsporen met een stuiver of dat het druiperige spul in een golfbal je hand van je

arm kon wegvreten als je zo stom was het op je huid te morsen. Bij *Ripley's believe it or not!* ontdekte ik voor het eerst hoe smal de scheidslijn soms was tussen het ongelooflijke en het alledaagse en begon ik te begrijpen dat het samengaan van die twee evenveel bijdroeg aan het verduidelijken van de normale aspecten van het leven als van de nu en dan voorkomende grillige uitwassen ervan. Vergeet niet, we hebben het hier over *geloven* en geloven is de bron van de mythe. En hoe zit het dan met de werkelijkheid, zult u vragen. Wel, wat mij betreft kan de werkelijkheid met een chronische diarree de pot op. Ik heb nooit zoveel opgehad met de werkelijkheid, althans in mijn werk als schrijver. Al te vaak betekent ze voor de verbeelding wat essenhouten staken voor een vampier betekenen.

Ik geloof zelfs dat mythe en verbeelding twee verwisselbare begrippen zijn en dat ze beide uit het geloven ontspringen. Geloven waarin? Dat doet er niet zoveel toe, lijkt me. In één god of in vele. Of dat een stuiver een goederentrein kan laten ontsporen.

Al die geloofjes van me hadden niets met het geloof als vertrouwen te maken; laat daar geen misverstand over bestaan. Ik ben methodistisch opgevoed en hecht voldoende waarde aan de basisprincipes die me tijdens mijn jeugd zijn bijgebracht om te geloven dat een dergelijke bewering in het minste geval aanmatigend of anders regelrecht blasfemisch zou zijn. Ik geloofde in al die vreemde verhalen omdat ik gemáákt ben om erin te geloven. Andere mensen doen aan hardlopen omdat ze gebouwd zijn om hard te lopen; of ze spelen basketbal omdat God ze één meter tachtig heeft gemaakt; of ze lossen lange, ingewikkelde vergelijkingen op op een schoolbord omdat ze gemaakt zijn om direct te zien waar alle cijfertjes bij elkaar komen.

Toch komt het geloof als vertrouwen er ergens wel bij kijken en volgens mij heeft dat ergens te maken met het steeds maar weer opnieuw hetzelfde te doen, totdat je diep in je hart de zekerheid hebt dat je nooit beter zult kunnen doen dan je het al gedaan hebt en dat je, als je verder blijft proberen, er alleen nog maar op achteruit kunt gaan. Je eerste poging bij het koekhappen

staat nog een mislukking toe, maar bij de tweede (en de derde... en de vierde... en de vierendertigste) loop je de kans te falen, gedeprimeerd te raken en, in het geval van de schrijver van korte verhalen, die met een duidelijk omschreven genre bezig is, een karikatuur van jezelf te worden. Maar de meesten van ons gaan stug door en dat valt niet mee. Twintig, zelfs tien jaar geleden zou ik dat niet voor mogelijk hebben gehouden, maar het is waar. Het valt niet mee. En er zijn dagen dat ik me afvraag of die ouwe Wang-tekstverwerker van me al niet vijf jaar geleden is opgehouden op elektriciteit te lopen; of hij sinds *De duistere kant* niet alleen nog maar door geloof wordt aangedreven. Het doet er niet toe – als er maar woorden op het scherm verschijnen. Niet dan?

Alle ideeën voor de verhalen in deze bundel* kwamen op momenten van geloof en werden uitgewerkt in een uitbarsting van vertrouwen, geluk en optimisme. Toch hebben die positieve gevoelens hun duistere tegenpolen en de angst om te falen is bij lange na niet de ergste. Mijn grootste angst is het knagende gevoel dat ik alles wat ik wil zeggen inmiddels gezegd heb en dat ik alleen nog maar naar het voortdurend gekwek van mijn eigen stem zit te luisteren omdat de stilte die ontstaat wanneer die stem zwijgt te onheilspellend is.

Met name de laatste jaren is het onwrikbare vertrouwen dat noodzakelijk is om korte verhalen te schrijven er niet steviger op geworden; op dit moment schijnt alles tot een roman te moeten leiden en iedere roman wil per se vierduizend bladzijden dik zijn. Veel recensenten hebben daar al op gewezen en meestal in weinig lovende bewoordingen. Iedere lange roman die ik heb geschreven, van *De beproeving* tot *De NoodZaak*, heeft de kritiek meegekregen veel te lang te zijn. In sommige gevallen snijden die kritieken hout; in andere gevallen bestaan ze slechts uit het nar-rig gekakel van dames en heren die zich met een, mijns inziens, onbegrijpelijk gebrek aan weerwoord of eigen mening hebben neergelegd bij de literaire anorexie van de afgelopen dertig jaren. Deze aanmatigende voorgangers in de Heilige Kerk van de